

■ ปรัชญาทางการเมือง Political Philosophy

ผู้สอน ดร.ธัณห์ธัญ จักรภัทรวงศ์
ดร.สืบสวัสดิ์ วุฒิวรดิษฐ์

- อาจารย์ ดร. สันหนัญ จักรภัทรวงศ์
- ห้องพักอาจารย์สาขารัฐศาสตร์ อาคาร 37 ชั้น 3
- เบอร์ติดต่อ 094-9693945
- E-mail: sunhanat.ja@ssru.ac.th

บทที่ 2

ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณ

Ancient Politics

นครรัฐกรีก

- กรีกเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก
- 3,000 B.C. เกาะครีต เป็นแหล่งอารยธรรม ความเจริญ การค้า แถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Minoan civilization) (Minous King)
- 1,800 B.C. การอพยพของกลุ่มชนชาติ (Indo-European) โดยเรียกตนเองว่า (Hellene)
- มีกลุ่มชนชาติย่อยในกลุ่มข้างต้น ชื่อว่า (Graecus)

นครรัฐกรีก

- กรีกโบราณ มีลักษณะเป็นนครรัฐ (**polis**) ประกอบไปด้วยดินแดนน้อยใหญ่ (เอเธนส์ สปาร์ตา)
- กรีกอยู่ยุคสมัยที่เรียกกันว่า เฮเลนิก (**Hellenic**) ในศตวรรษที่ **8-9 B.C.**
- กรีก มีลักษณะภูมิประเทศตั้งกระจายกันตามหุบเขา บริเวณชายฝั่งเมดิเตอร์เรเนียน รวมทั้งบริเวณเกาะต่างๆ เช่น เกาะครีต

นครรัฐกรีก

- กรีกมีการปกครองเป็นระบบราชาธิปไตยหรือ **Monarchy** ต่อมาเปลี่ยนเป็นนครรัฐประชาธิปไตย และเปลี่ยนมาเป็นระบบทฤษฎาธิปไตย หรือ “ทรราช” (**Tyranny**) และท้ายสุดเปลี่ยนเป็นแบบประชาธิปไตยโดยตรง
- นครรัฐเอเธนส์ มีประชากรประมาณ 250,000 – 275,000 คน บนพื้นที่ประมาณ 1,000 ตารางไมล์ แบ่งออกเป็น 3 พวก
  - มีพลเมือง (**Citizen**) เพียง **1/3** ของประชากร
  - ต่างด้าว (**1/6**)
  - ทาส
  - ผู้หญิงและเด็ก

- สถานที่ประชุมสภาในนครรัฐเอเธนส์ **Pnyx** นี้สามารถจุคนได้มากถึง 13,000 คน แต่ตามหลักแล้วต้องมีประชาชนเข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 6,000 คนจึงจะสามารถเริ่มการประชุมได้ โดยจะมีการประชุมสภาทุกๆ 9 วันเพื่อถกการเมืองและเรื่องราวต่างๆ ในสังคม

■ การปกครองเอเชนส์

– เริ่มเป็นระบอบราชาธิปไตย (monarchy) ในศตวรรษที่ 8-9 b.c.

– ต่อมาในศตวรรษที่ 7 b.c. เปลี่ยนเป็นคณาธิปไตย (oligarchy) ประกอบด้วยหัวหน้าเผ่าใหญ่ๆ

– และกลายเป็นระบบทรราช (Tyranny) แบบขี้ฉ้อใจประชาชน

– ศตวรรษที่ 5-4 b.c. การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct democracy)

■ ส่วนสปาร์ต้ามี่การปกครองแบบอัตตาธิปไตย (autocracy)

■ สถาบันการปกครองเอเธนส์แบบประชาธิปไตย (democracy)

- การปกครองสภาประชาชน ประกอบด้วยชายมีอายุ 18 ปีขึ้นไป :
อนุมัติ เห็นชอบ การปฏิบัติงานของคณะมนตรีห้าร้อย
- คณะมนตรีห้าร้อย พลเมืองชาย 500 คน โดยเลือกผู้แทนเผ่าละ 50 คน
10 เผ่า ดำรงตำแหน่งได้ 1 ปี 1 สมัย มาจากการ.....: ปฏิบัติงานสมัย
ประชุมสภา คลัง การทูต ควบคุมเจ้าหน้าที่บริหาร ศาล(บางครั้ง)
- ศาล ชายที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป จำนวน **6,000** คน : พิจารณาคดี
กำหนดโทษ ตรวจสอบการใช้เงินภาครัฐ
- สภาคณะสืบนายพล มักมาจากการเลือกตั้งเอาผู้ที่มีความรู้
ความสามารถ : การทหาร

■ สงครามเพโลโพนีเซียน **Peloponnesian War**

- บันทึกโดยทูซิดีดีส (Thucydides)
- ที่มาทฤษฎีสัจนิยม (Realism)
- เป็นการรบระหว่างเอเธนส์และสปาร์ตา
- การขึ้นสู่อำนาจของมาซิโดเนีย
- จุดจบของเอเธนส์ และต่อมาสปาร์ตา

ความคิดทางการเมืองก่อนยุคเพลโต

- โสเครตีส (473-399 ก่อน ค.ศ.) เป็นบิดาแห่งปรัชญาการเมือง อาจารย์ของเพลโต
  - เชื่อในความเป็นอมตะของวิญญาณ การใช้ชีวิตในกรอบศีลธรรม “**คุณธรรม (virtue) คือ การรอบรู้**” การมีชีวิตที่ดีจะต้องมีความรอบรู้ 2 ประการ คือ ความรอบรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นอยู่ และความรอบรู้ที่แท้จริงของค่าแห่งศีลธรรม
  - มนุษย์เป็นสัตว์สังคม รัฐเป็นสิ่งที่ดีและจำเป็นเพราะเป็นแหล่งที่คนสามารถพบกับชีวิตที่ดี ถ้าไม่มีรัฐแล้วคนก็จะไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับคุณธรรม
  - กฎหมายแห่งรัฐ คือ กติกาข้อบังคับที่ลิขิตให้คนในสังคมมีชีวิตถูกต้องตามทำนองคลองธรรม กฎหมายที่แท้จริงมาจากความฉลาดหรือความรอบรู้ รัฐบุรุษควรกำหนดคบนพื้นฐานของธรรมชาติและ ความรอบรู้

- โจมตีระบอบประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์ รัฐที่ดีจะสามารถสร้างศีลธรรมให้กับประชาชนได้ จำเป็นต้องปกครองโดยคนที่เฉลียวฉลาดและมีความสามารถในการปกครอง

- โสเครตีส สนับสนุนรูปแบบการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (aristocracy)

ครั้งหนึ่งมีคนมาบอกโสเครตีส ว่า เป็นคนที่ฉลาดที่สุดในเอเธนส์ แต่โสเครตีส กลับกล่าวว่า “สิ่งเดียวที่ข้าพเจ้ารู้คือ ข้าพเจ้าไม่รู้สิ่งใดเลยเลย”

■ กลุ่มโซฟิสต์ (Sophist)

- ได้แก่ โพรทากอรัส จอเจียส โพรติคุส ฮิปเปียส และทราสิมาคัส
- เป็นชาวต่างด้าวที่มาพำนักในเอเธนส์ในสมัยของเพริคลีส ศตวรรษที่ 4 B.C. ซึ่งพวกเขาตินิยมในกรีก จะไม่ไว้วางใจพวกโซฟิสต์มากนัก
- ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาเหมือนกับเป็นอาชีพทนายความ
- มีความเชื่อมั่นในลัทธิปัจเจกชนนิยม คนเป็นเครื่องวัดของทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเชื่อว่า แต่ละคนมีความสามารถที่จะวัดว่าสิ่งใดผิดตามความเชื่อและความปรารถนาของเขา
- โซฟิสต์เชื่อว่าความยุติธรรมเป็นเรื่องของปัจเจกชนที่จะยึดถือสำหรับตน โดยทราสิมาคัสสรุปเรื่องนี้ไว้ว่า หลักสำคัญของความยุติธรรมคือผลประโยชน์ของผู้ที่แข็งแกร่งกว่า

- โซฟิสต์โจมตีกฎหมาย และกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการปกครองนครรัฐกรีก ว่ามีความบิดเบือนไปจากธรรมชาติ ซึ่งพวกเขายกตัวอย่างว่า นครรัฐต่างๆของกรีกเองยังมีความแตกต่างกันทางกฎหมาย ซึ่งหาใช้กฎหมายที่แท้จริงของธรรมชาติไม่
- กฎหมายที่มีอยู่อาจเป็นเพียง ข้อตกลงในระหว่างกลุ่มผู้ที่แข็งแรงกว่า เพื่อที่จะใช้กดขี่ผู้ที่อ่อนแอกว่า
- อำนาจคือสิ่งที่สร้างความชอบธรรม ดังนั้นกฎหมายซึ่งมีรากฐานมาจากอำนาจ จึงเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับผู้ที่แข็งแรงเท่านั้น โซฟิสต์แนะนำให้คนหันไปหาธรรมชาติ
- เห็นว่า คนไม่ใช้สัตว์สังคมโดยธรรมชาติ คนมีความเห็นแก่ตัว คนไม่ชอบการรวมกันเป็นสังคมและ ไม่มีความเท่าเทียมกันในเรื่องกำลัง การเกิดรัฐจึงมีที่มาจากอำนาจ ทำให้อำนาจทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อผู้ปกครองที่มีความเห็นแก่ตัวแฝงอยู่

- โซฟิสต์โจมตีกฎหมายและกฎเกณฑ์ ที่ใช้ในการปกครองของนครรัฐ
เชื่อว่า กฎหมายของรัฐมาจากรากฐานแห่งอำนาจจึงมักบีบบังคับให้คน
ทำอะไรขัดต่อเหตุและผลเสมอๆ เห็นว่าควรให้ใช้กฎหมายธรรมชาติ ที่
ลดบทบาท ไม่ยุ่งเกี่ยวกับชีวิตคนมากนัก
- คนที่ควรสรรเสริญ ได้แก่ คนที่รู้จักหลบหลีก ไม่อยู่กับร่องกับรอย รู้จัก
ฉวยโอกาส ให้ได้มาซึ่งเกียรติ อำนาจและความมั่งคั่ง ความยุติธรรมคือ
สิ่งที่ทำให้เราพอใจ
- ข้อดีทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ - ข้อเสียจะสั่งสอนแต่สิ่งที่ลูกศิษย์จ่ายเงิน
เท่านั้น

กลุ่ม โซพิสต์

เพลโต

- เพลโต (Plato) ในยุครุ่งเรืองของกรีกโบราณ เป็นนักปรัชญาสำคัญที่สำคัญมากที่สุดในโลกคนหนึ่ง
- แนวคิดของเพลโตส่งผล โดยตรงต่อทฤษฎีวิทยาและปรัชญาคริสต์มากกว่าปรัชญาของอาริสโตเติลในเวลาต่อมา
- เกิด ณ กรุงเอเธนส์ ช่วงสงครามสปาร์ตา เอเธนส์ เมื่อประมาณ 427 ก่อนคริสตกาล โดยตระกูลของเพลโตสืบทอดมาจากกษัตริย์องค์สุดท้ายของเอเธนส์
- เพลโต สังกัดอยู่ในวงสมาคมของชนชั้นปกครอง จึงมีความใฝ่ฝันเป็นนักการเมือง จนได้พบและฟังปรัชญาจากโสเครติสในวัย 20 ปี จนกระทั่งโสเครติสถูกประหารชีวิต

เพลโต

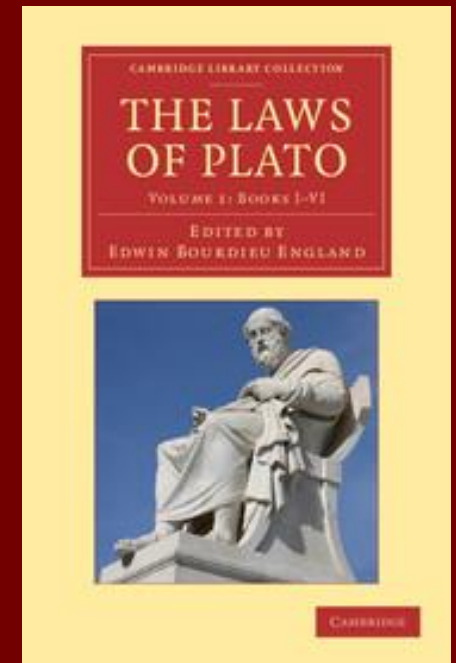
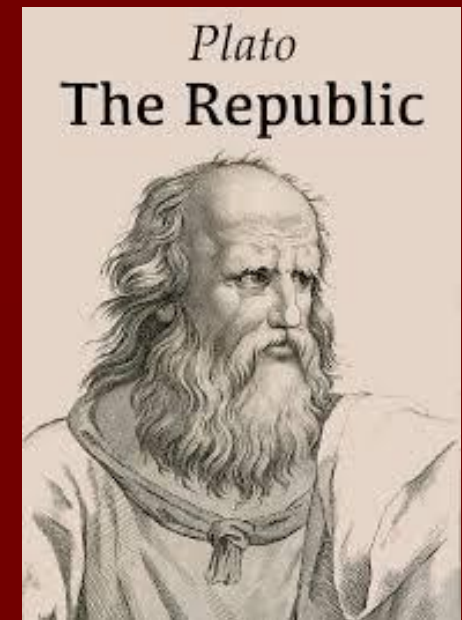
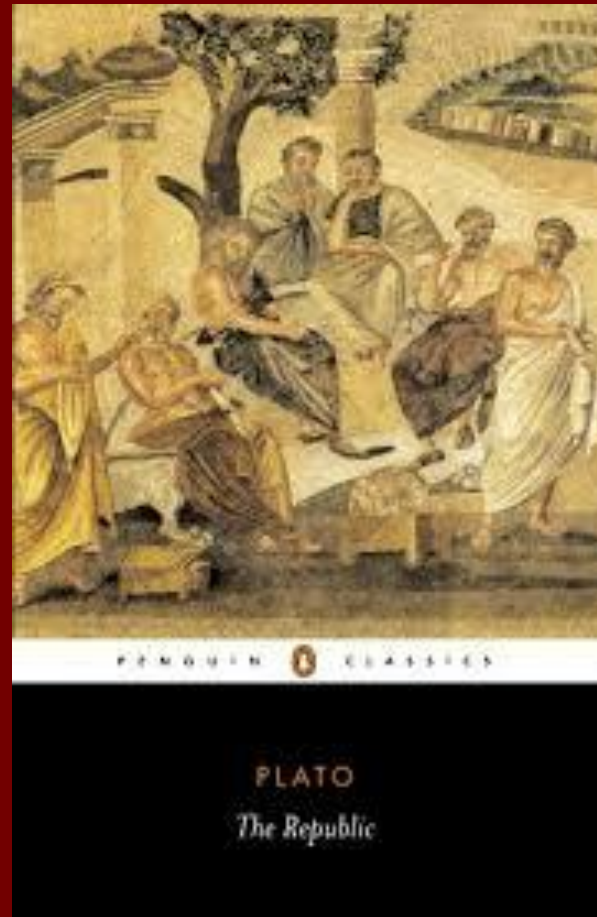
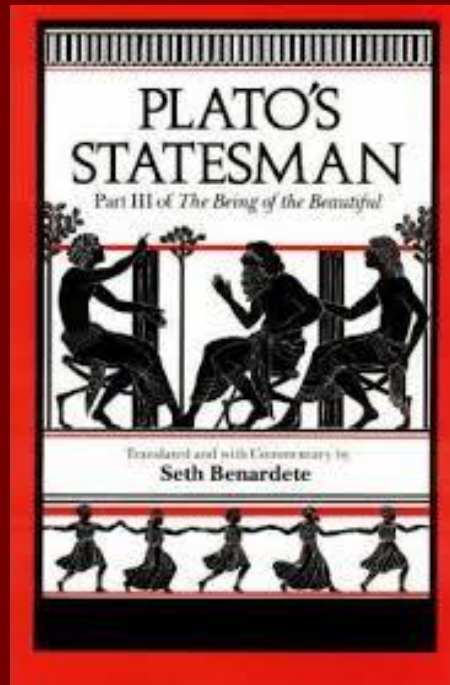
- หลังจากรัฐบาลประชาธิปไตยผลักดันให้ประหาร โสเครติส ผู้ที่เพลโตเห็นว่า เป็นคนมีคุณธรรมมากที่สุดที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองในเอเธนส์
- และเพลโตต้องลี้ภัยออกจากเอเธนส์ และได้ไปเรียนปรัชญาปาร์มินิเดส จากยูคลิดีส ศิษย์อีกคนของโสเครติส หลังจากนั้นเดินทางไปยังที่ต่างๆ และได้ศึกษากับสำนักพิธาโกรัส
- ได้ก่อตั้งสำนักอะคาเดมี ซึ่งถือเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของโลก ในอายุ 40 ปี ให้เด็กหนุ่มได้เข้าเรียนและไม่เก็บค่าเล่าเรียน
- เอกลักษณ์ของสำนักอะคาเดมี ได้แก่ การศึกษาวิจัยด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ และปรัชญาการเมือง

เพลโต

- ผลงานของเพลโต มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นบทสนทนา แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่
  - ระยะแรกเป็นงานที่ได้รับอิทธิพลมาจากโสเครติส
  - ระยะกลางเป็นงานที่ได้รับอิทธิพลมาจากโสเครติส โดยมีความคิดของตนเจือปน
  - ระยะสุดท้ายเป็นงานที่สะท้อนทัศนะอันพัฒนาเต็มที่ของเพลโต
- ผลงานทางปรัชญาการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ อุดมรัฐ (Republic) รัฐบุรุษ (The Statesman) และกฎหมาย (The Laws)

!เพลโต

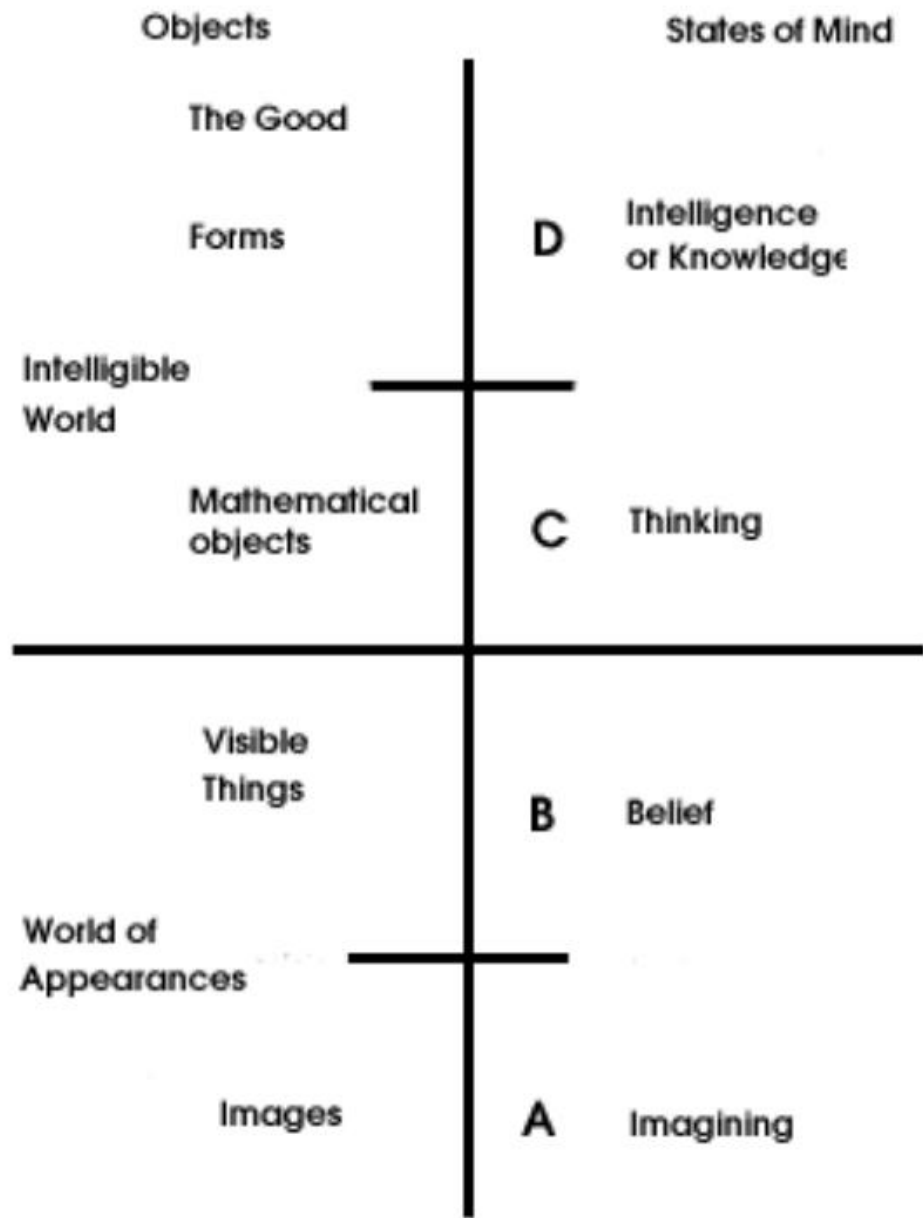
ทฤษฎีความรู้ของเพลโต

- ความรู้ในระดับผัสสะ หรือ สัญชาตญาณ ไม่ใช่ความรู้ (เช่นเดียวกับ โสเครตีส) โดยมีเหตุผล
- 1. สัญชาตญาณของแต่ละคนให้ความรู้ไม่ตรงกัน
- 2. สัญชาตญาณไม่ช่วยให้เราค้นพบความจริงแท้ เพลโตกล่าวว่า ความจริงแท้เป็นสิ่งที่สากล ซึ่งมีอยู่ในโลกแห่งมโนคติเท่านั้น หรือความรู้ที่แท้จริงมาจากเหตุผล
- ข้อแตกต่างระหว่าง โสเครตีสและเพลโต โสเครตีสกล่าวว่าความรู้หมายถึงการค้นพบมโนภาพ (**concept**) ส่วนเพลโตหมายถึงมโนคติ (**Idea**)

ทฤษฎีความรู้ของเพลโต

- วัสดุสิ่งของที่เราพบเห็นในชีวิตประจำวัน เป็นเพียงสิ่งที่จำลองมาจากของจริงต้นฉบับ สิ่งที่เป็นแม่แบบต้นฉบับ ได้แก่ แบบ (Forms) หรือมโนคติ (Ideas)
- คนเราค้นพบมโนคติได้โดยการคิดแบบวิภาษวิธี

The Divided line

Plato's Metaphor of the Line

ทฤษฎีความรู้ของเพลโต

PLATO'S CAVE

ธรรมชาติของคนและรัฐ

- ในบทสนทนาเรื่อง ไครโต (Crito) ได้กล่าวว่า คนเป็นสัตว์สังคม
- ในบทสนทนาชื่อ อุดมรัฐ (Republic) กล่าวถึง รัฐเกิดขึ้นมาจากความจำเป็นในการครองชีพของมนุษย์
- ในด้านจริยธรรม คนโดยทั่วไปมักแสวงหาแต่สิ่งที่ดี แต่คุณความดีไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น ได้ด้วยความบังเอิญ คนต้องมีความรู้ โดยการศึกษาเพียงพอที่จะแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว
- คุณความดีในทัศนะของเพลโต มี 4 ประการ คือ ความฉลาดรอบรู้ ความยุติธรรม ความกล้าหาญ และความรู้จักประมาณ

ความยุติธรรม

- ความยุติธรรม หมายถึง สัมมาธรรมที่จะบันดาลความสุขให้กับคนและรัฐ
- แบ่งความยุติธรรมเป็น 2 ระดับ
  - ความยุติธรรมของบุคคล แบ่งชั้นทางสังคมออกเป็น 3 ชั้น
    - 1. นักปกครอง 2. พิทักษชน (Guardians) 3. ราษฎรเป็นผู้ผลิต
    - จิตของคนประกอบด้วย ตัณหา ความกล้าหาญ ตระกาะหรือเหตุผล
  - ความยุติธรรมของรัฐ
    - ชั้นทั้ง 3 ระดับปฏิบัติหน้าที่ของตน ประสานกลมเกลียวกัน ไม่มีการขัดแย้ง ทุกคนเชื่อฟังกันตามลำดับชั้น กษัตริย์นักปกครองจะปกครองประชาชนด้วยความรักและอดทน ฉันทิคาปกครองบุตร พิทักษชนต้องไม่ปฏิบัติแย่งอำนาจผู้ปกครอง และราษฎรก็ควรทำตัวเป็นพลเมืองดีที่เคารพกฎหมาย

รัฐในอุดมคติ

- คุณธรรมแห่งรัฐคือ ปัญญา ความกล้าหาญ และขันติ
- รัฐที่ดีที่สุด คือ รัฐที่มีความยุติธรรมสถิตเป็นหลักของรัฐ โดยให้มีราชา
ปราชญ์เป็นผู้ปกครอง
- ดังนั้นรัฐในอุดมคติของเพลโตจะปกครองในระบอบราชาธิปไตย หรือ
อภิชนาธิปไตยก็ได้ แต่จุดประสงค์ที่แท้จริงต้องการให้อำนาจอยู่กับ
กลุ่มชนจำนวนพอสมควรมากกว่า
- การวางหลักการศึกษาในรัฐอุดมคติเพลโต มุ่งมั่นที่จะให้เป็นเครื่องมือ
อบรมและเลือกเฟ้นคนในรัฐที่เหมาะสมกับหน้าที่อะไร

- ต้องมีการศึกษาขั้นต้นจนถึงอายุ 18 ปี และฝึกอบรมด้วยทางทหาร อีก 2 ปี
- การศึกษาขั้น 2 ระยะเวลา 15 ปี สิบปีแรกให้เรียนด้านคณิตศาสตร์ และดาราศาสตร์ ห้าปีหลังศึกษาวิชาปรัชญา
- เมื่อสำเร็จการศึกษามาทั้งสองขั้นแล้วจะมีอายุ ครบ 35 ปีจะให้ทำงาน ในตำแหน่งบริหารทางพลเรือนและทหาร โดยทำอีกประมาณ 15 ปี เมื่ออายุครบ 50 ปี สามารถเป็นคณะราชาปราชญ์ได้
- ชนชั้นผู้ปกครองและชั้นนักรบจะต้องไม่มีทรัพย์สินส่วนตัวและห้ามการ มีครอบครัว
- พิทักษ์ชนจะตรวจตราเพื่อจำกัดปริมาณทรัพย์สินของราษฎร
- ยอมรับความเสมอภาคของชายและหญิง
- ไม่ต้องการให้มีกฎหมายในรัฐอุดมคติ

การประยุกตรัฐ

- เครื่องมือในการปกครองคือกฎหมาย
- โครงสร้างการปกครองของรัฐที่สามารถเป็นไปได้คือ ลักษณะการผสมระหว่างคณาธิปไตยกับประชาธิปไตย
- อาณาบริเวณของประยุกตรัฐควรอยู่ห่างจากชายทะเลพอสมควร
- เศรษฐกิจของรัฐควรขึ้นกับการกสิกรรม
- ประชากรในรัฐควรมีประมาณ 5,000 ถ้ามากกว่านี้ต้องใช้วิธีการคุมกำเนิดหรืออพยพ
- รัฐธรรมนูญของรัฐควรกำหนดให้พลเมืองทุกคนที่สามารถถืออาวุธทำการป้องกันรัฐได้ มีสิทธิเป็นสมาชิกในสภามีอำนาจเลือกตั้งคณะรัฐมนตรี 360 และตุลาการ

- **ชนชั้นที่มีความมั่งคั่งจะ ได้รับสิทธิทางการเมืองมากกว่า**
- **ฐานะของสตรีในประยุครัฐเป็นเช่นเดียวกับรัฐในอุดมคติ**
- **แต่ระบบครอบครัวในประยุครัฐ การแต่งงานควรทำไปในรูปแบบการ ผสมผสาน**
- **ระบบการศึกษาคล้ายกับรัฐในอุดมคติ**
- **เขากำหนดให้มีคณะผู้ปกครองพิเศษขึ้นอีกคณะ คือ คณะมนตรีรัตติกาล ต้องมีอายุขั้นต่ำ **50** ปี ซึ่งเขาประสงค์จะให้ป็นองค่อธิปไตยของรัฐ**

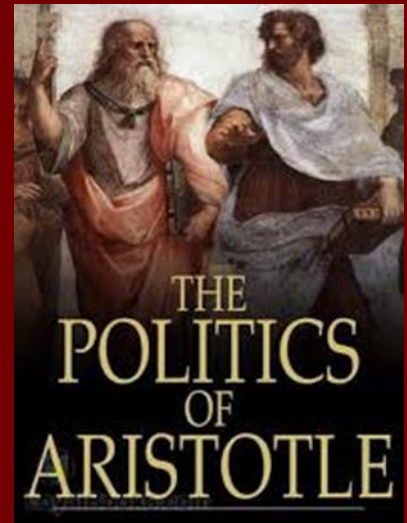
รูปแบบการปกครอง

- การปกครองโดยราชาปราชญ์ แต่รัฐอาจเสื่อมลงได้ เป็นขั้นๆ 4 ขั้นคือ
- ราชาปราชญ์ → วีรชนาธิปไตย → คณาธิปไตย → ประชาธิปไตย → ทูชนาธิปไตย
- Ideal state → Timocracy → Oligarchy → Democracy → Tyranny
- ต่อมาได้เปลี่ยนแนวคิดการปกครอง ยกเลิกการปกครองในรัฐสมบูรณ์ออก เพราะเห็นว่าปฏิบัติไม่ได้ ขาดราชาปราชญ์จึงมาให้ความสำคัญกับกฎหมาย
-

- แบ่งการปกครองออกเป็น 2 แบบ คือ ประเภทที่มีกฎหมายและไม่
มีกฎหมาย

จำนวนผู้ปกครอง	รัฐที่มีกฎหมาย	รัฐที่ไม่มีกฎหมาย
คนเดียว	ราชาธิปไตย	ทฤษฎาธิปไตย
คนส่วนน้อย	อภิชนาธิปไตย	คณาธิปไตย
คนส่วนมาก	ประชาธิปไตย	Mob rule

อริสโตเติล

- ประวัติ
- เป็นนักปรัชญาคนสุดท้ายของปรัชญากรีกสมัยรุ่งเรือง
- เกิดเมื่อปี 384 ก่อนคริสตกาลที่เมืองสตาไจรา (Stageira) ในแคว้นมาเซโดเนีย (Macedonia)
- เป็นศิษย์ของเพลโต 20 ปี โดยศึกษาในอคาเดมี
- ได้ทำงานเป็นที่ปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการของเฮอร์เมียสผู้ครองนครอาตาร์เนออส 2-3 ปี
- เป็นครูของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ (Alexander) แห่งมาเซโดเนีย
- เปิดสำนักชื่อ ลิเซียม (Lyceum) ในเอเธนส์ ถึง 12-13 ปี

อริสโตเติล

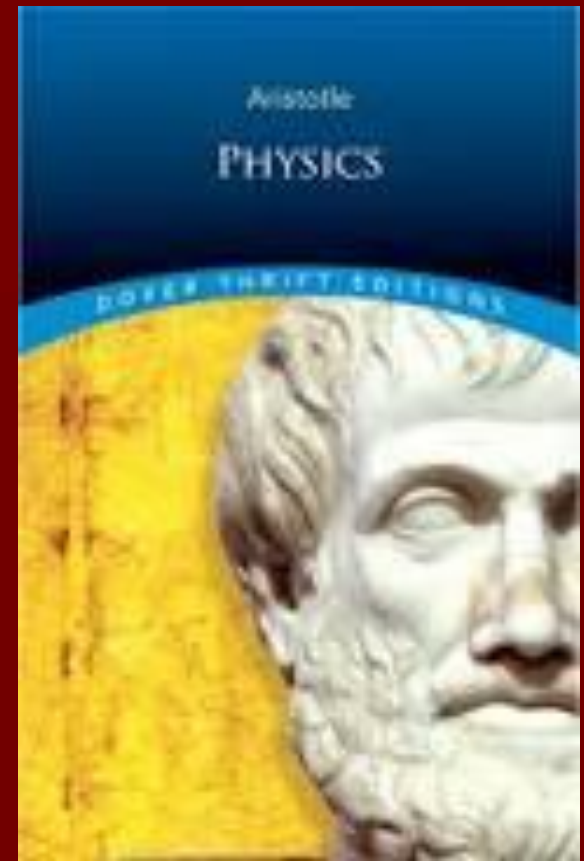
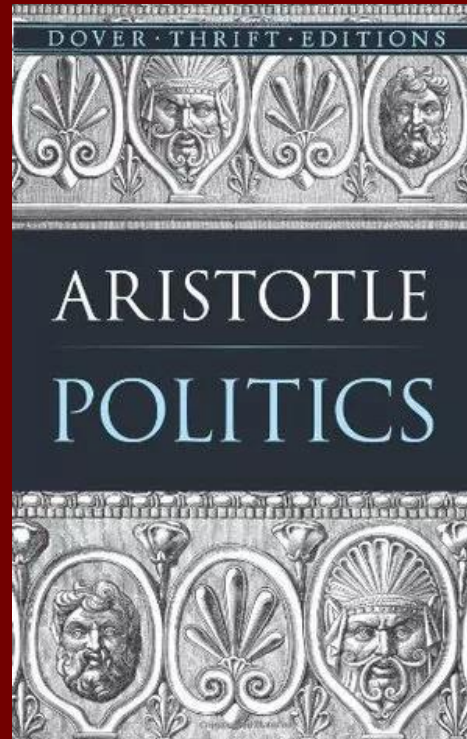
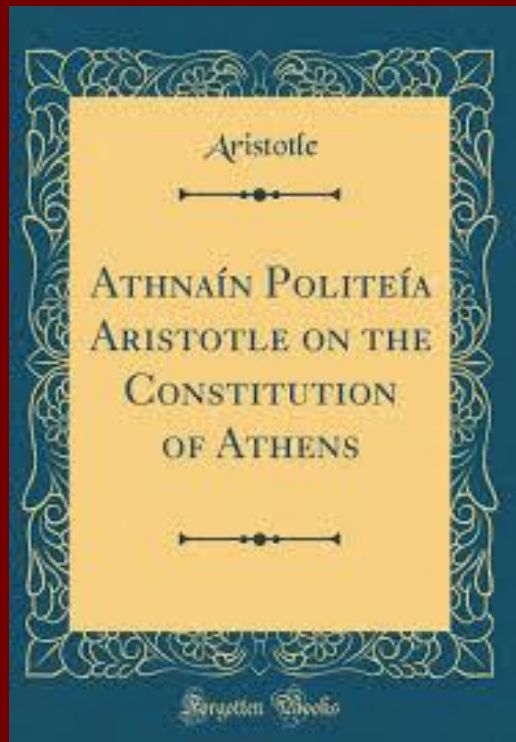
- สอนปรัชญาที่ลิกซิ่งในตอนเช้า วาทศิลป์ในตอนค่ำ
- มีการสร้างห้องสมุดที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นต้นแบบการสร้างห้องสมุดอาเล็กซานเดรีย เป็นแหล่งรวมอารยธรรมกรีก-โรมัน
- เอเธนส์อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรมาเซโดเนีย จึงไม่เป็นที่ไว้วางใจต่อคนเอเธนส์มากนัก
- ต่อมาพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชสวรรคต **321 B.C.** อริสโตเติลจึงตกเป็นเป้า ตั้งข้อหาจากนักการเมืองเอเธนส์ จึงหนีไปเมืองคาลซิด
- “เพื่อนชาวเอเธนส์จะได้ไม่ทำบาปต่อปรัชญาเป็นครั้งที่สอง”
- เสียชีวิตในปี **322 B.C.**

อริสโตเติล

- ผลงาน
- ผลงานของอริสโตเติลครอบคลุมทุกสาขาวิชา ยกเว้นคณิตศาสตร์
- ได้รับการยกย่องเป็นบิดาในสาขา ตรรกศาสตร์ และสัตววิทยา
- จากการร่วมรวมรัฐธรรมนูญของกองทัพอาเล็กซานเดอร์
- ผลงานด้านรัฐศาสตร์ ได้แก่ รัฐศาสตร์ (Politics) และว่าด้วยรัฐธรรมนูญของเอเธนส์ (On the Constitution of Athens)
- บิดาแห่งนักรัฐศาสตร์ ใช้วิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ และวิธีการศึกษาแบบเปรียบเทียบ

อริสโตเติล

■ ผลงานด้านรัฐศาสตร์

ธรรมชาติของคนและรัฐ

- มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง กล่าวคือ มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีธรรมชาติอยู่ในเมือง หรือรัฐ ผ่านการสนทนาและการคบค้าสมาคม โดยมีผู้นำและผู้ตาม
- รัฐเกิดขึ้นจากความพยายามของคนที่จะแสวงหาอำนาจ และสิ่งที่สนองความปรารถนาของมนุษย์ รวมทั้งด้านศีลธรรมและอารยธรรมสูงสุด
- “สิ่งที่สร้างมนุษย์ที่เป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผล แตกต่างจากสัตว์เดรัจฉาน ก็คือความสามารถในการพูดและการเป็นสมาคมกับคนอื่น ๆ ดังนั้นชีวิตภายในรัฐที่สร้างให้มนุษย์มีฐานะสูงกว่าสัตว์ป่า และมีความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง”
- รัฐก่อให้เกิดศีลธรรม อารยธรรม นำไปสู่ชีวิตที่เป็นสุข และชีวิตที่ดี
- ชีวิตที่ดีคือจุดหมายปลายทางสูงสุดของประชาคมทั้งหมดและบุคคล

ธรรมชาติของคนและรัฐ

- มองเห็นความแตกต่างของคนในด้านสติปัญญาและร่างกาย ความแตกต่างนี้ นำไปสู่ความแตกต่างทางด้านฐานะทางสังคม
- พลเมืองตามทฤษฎีของอริสโตเติลคือบุคคลผู้ทรงสิทธิแห่งการมีส่วนร่วมในการปกครองของรัฐที่เขาอาศัยอยู่
- กฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นเป็นสถาบันที่จะขาดเสียไม่ได้ในการรวมกันอยู่เป็นรัฐ
- ผู้ที่เป็นคนดี ไม่จำเป็นต้องเป็นพลเมืองดีด้วย
- การเป็นพลเมืองที่ดีขึ้นกับกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญที่ตนสังกัดอยู่
- ผู้ปกครองสามารถเป็นทั้งพลเมืองดีและคนดีได้ในเวลาเดียวกัน
- หลักนิติธรรม (Rule of law)

ความยุติธรรม

- สิ่งทีประเสริฐในบรรยากาศการเมืองคือความยุติธรรมและความยุติธรรมประกอบขึ้นในสิ่งที่มีแนวโน้มที่จะส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม
- องค์ประกอบความยุติธรรม ประกอบด้วย
  - สิ่งที่กำหนดให้และบุคคลซึ่งถูกกำหนดให้เป็นเจ้าของสิ่งที่กำหนด
  - ความยุติธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลที่มีความเท่าเทียมกัน ได้รับสิ่งที่กำหนดให้แบบเดียวกัน
- ความยุติธรรมสามารถอธิบายได้ 2 นัยคือ
  - ความยุติธรรมในการแบ่งสรรปันส่วน คือการกำหนดให้ทำหน้าที่ต่างๆ สุดแต่คุณค่า (**merit**) แต่ละคน
  - ความยุติธรรมเกิดจากความเสมอภาคทางกฎหมาย

รัฐในอุดมคติ

- รัฐที่เลอเลิศในความคิดของเขาต้องเป็นรัฐที่สร้างและส่งเสริมชีวิตที่ดีให้กับพลเมือง รูปของการปกครองที่ดีคือ รูปแบบการปกครองที่ทำให้ทุกๆ คนในรัฐไม่ว่ายากดีมีจนมีความสุข **3** ประการ ได้แก่ ภายนอก ร่างกาย และจิตใจ
- รัฐจัดให้มีการศึกษาภาคบังคับกับพลเมือง
- รัฐสมบูรณ์แบบที่จะสร้างชีวิตที่มีความสุขต้องเป็นรัฐที่มีอาณาบริเวณไม่กว้างใหญ่และเล็กจนเกินไป
- นครควรตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นหุบเขาและมีทางติดต่อกับทะเล
- แบ่งบริการต่างๆ ภายในสังคมอุดมคติออกเป็น 6 ประเภท คือการกสิกรรม การช่าง การป้องกัน การที่ดิน การศาสนา และการบริการสาธารณะ
  - การแบ่งสรรที่ดีที่สุด คือ กำหนดหน้าที่ป้องกันประเทศไว้กับพลเมืองหนุ่ม
  - การปกครองไว้กับพลเมืองวัยกลางคน
  - การศาสนาไว้กับพลเมืองที่สูงอายุ

- การแบ่งสรรปันส่วนที่ดินในรัฐ พลเมืองเท่านั้นที่จะสามารถถือครองแผ่นดินได้ พลเมืองควรมีที่ดิน 2 แปลงทั้งจากในเมืองและนอกเมือง
- ที่ดินในรัฐต้องแบ่งสันปันส่วนกันในหมู่พลเมืองของรัฐ แต่มีส่วนหนึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ ในการจัดสาธารณะ
- การปกครองแบบราชาธิปไตยและอภิชนาธิปไตยเท่านั้นที่จะสามารถสร้างรูปแบบของรัฐในอุดมคตินี้ขึ้นมาได้
- รัฐในอุดมคติ คือรัฐบาลโดยคนดี แต่ในความเป็นจริงหาได้ยากมาก

ยุครัฐ

- รัฐที่ดีที่สุดต้องเป็นรัฐที่มีชนชั้นกลางจำนวนมาก และมีรัฐธรรมนูญที่กำหนดรูปแบบการปกครองบนรากฐานของหลักการผสมระหว่างคณาธิปไตย กับประชาธิปไตย ซึ่งเรียกว่า **polity**
- ส่วนดีของคณาธิปไตย : ชาติกำเนิด ฐานะ ทรัพย์สิน การศึกษา
- ส่วนดีของประชาธิปไตย : การให้คนจำนวนมากมีสิทธิในการปกครอง
- ส่วนเสียของคณาธิปไตย : ปกครองเพื่อผลประโยชน์ของตน ไม่ชอบกฎข้อบังคับ ชอบใช้อำนาจบังคับจิตใจ คิดแต่เรื่องทรัพย์สิน ละโมบทรัพย์สิน คุกคามรังเกียจคนที่ฐานะต่ำกว่า
- ส่วนเสียของประชาธิปไตย : วิทยากรวย พร้อมเชื่อนักการเมืองประเภทฉวยโอกาส หรือ ผู้นำม็อบ (**demagogue**)

ยุคตรัฐ

- “เขาเขียนไว้ใน **Politics** ว่า รูปแบบสมการการเมืองที่เลอเลิศที่สุดคือ รูปแบบที่อำนาจถูกวางไว้ในชนชั้นกลางและประการที่สองคือ รัฐบาลที่ดีสามารถที่จะหาได้จากรัฐที่มีชนชั้นกลางเป็นจำนวนมากหากเป็นไปได้ ให้มากเพียงพอที่จะมีพลังเหนือกว่าชนชั้นอื่น”
- รากฐานอำนาจควรมาจากชนชั้นกลาง และยอมรับลักษณะของคณาธิปไตยมาเป็นผู้ปกครองที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนผู้ปกครองจึงต้องมาจากการเลือกตั้ง
- การปกครองมาจากนโยบายสายกลาง คำนึงถึงผลประโยชน์ของชนชั้นกลาง
- การรักษาคุณภาพของการปกครองให้มีเสถียรภาพ
- ผู้ปกครองที่ดีจะต้องมีความสามารถและยึดกฎหมายเป็นหลักปฏิบัติ

รูปแบบการปกครอง

- รัฐที่ดีและมีความยุติธรรม คือ รัฐที่มีความสามารถที่จะรับใช้ผลประโยชน์ร่วมของคนในรัฐ
- รัฐที่เลวคือรัฐที่มีรูปแบบการปกครองที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ปกครองเท่านั้น
- รัฐธรรมนูญที่ถูกต้องและมีมาตรฐานแห่งความยุติธรรมสูงสุด จะต้องเป็นรัฐธรรมนูญที่คำนึงถึงผลประโยชน์ร่วม

รูปแบบการปกครอง

■ แบ่งรูปแบบการปกครองเป็น 6 ระบบ

- จำนวนบุคคลผู้ใช้อำนาจอธิปไตย

- จุดมุ่งหมายของการปกครอง

จำนวน	เพื่อประชาชน	เพื่อผู้ปกครอง
คนเดียว	ราชาธิปไตย (Monarchy)	ทูชนาธิปไตย (Tyranny)
คณะ	อภิชนาธิปไตย (Aristocracy)	คณาธิปไตย (Oligarchy)
ประชาชน	โพลิตี (Polity)	ประชาธิปไตย (Democracy)

ความคิดทางการเมืองสมัยกรีกตอนปลายและโรมัน

- 16 ปีก่อนสิ้นยุคของอริสโตเติล นครรัฐกรีกก็ถึงกาลอวสานโดยแสนยานุภาพของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์แห่งมาร์เซโดเนีย
- ภายหลังตกอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรโรมัน
- ประชญาในขณะนั้นของกรีกหันไปเกี่ยวข้องกับวิธีการที่จะทำให้บุคคลสามารถประกันความสุขของเขามากกว่าเรื่องสาธารณะ
- รัฐกลายเป็นสิ่งไม่จำเป็นในการที่จะมีชีวิตที่ดี
- ลัทธิสากลนิยม และปัจเจกชนนิยมเข้ามาแทนที่

ลัทธิอิพิคิวเรียน

- มีต้นกำเนิดมาจากแนวคิดของอีพิคิวรุส 342-270 ก่อนคริสตกาล
- เคยศึกษาที่สำนักอะคาเดมีของเพลโตเป็นเวลา 1 ปี
- ยึดถือคติชีวิตว่า จงมีชีวิตอยู่อย่างไม่ก้าวร้าวใคร
- ก่อตั้งสำนัก อีพิคิวเรียน
- หลักการสำคัญ เชื่อว่าจักรวาลเป็นสิ่งยุ่งเหยิง และไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ บรรดาพระเจ้าทั้งหลายแม้จะมีอยู่จริง แต่ก็ไม่ยุ่งเกี่ยวกับมนุษย์
- มนุษย์ไม่ควรเกรงกลัวพระเจ้า
- เป็นพวกสำราญนิยม

- ลัทธิอีพิวเลียน มีทรรศนะว่า ชีวิตที่ประเสริฐ คือ ชีวิตที่อยู่อย่างง่าย ๆ สงบ
- แต่โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วทุกคนเห็นแก่ตัว สิ่งนี้เองนำไปสู่การขัดแย้งในการอยู่ร่วมกัน
- เชื่อว่า คนทุกคนถือความยุติธรรมชนิดเดียวกัน กฎหมายรัฐเปรียบเสมือนสัญญาที่ให้ประโยชน์ในความสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์

- รูปแบบการปกครอง เห็นว่ารูปแบบการปกครองใดก็ได้ ที่จะสามารถรักษาสันติภาพและส่งเสริมให้คนพบกับความสำราญ แต่มีแนวโน้มเลื่อมใสในระบบการปกครองแบบอำนาจนิยม เพราะเชื่อว่าอำนาจเท่านั้นที่สามารถบังคับจิตใจชั่วร้ายของคนได้
- ประชาชนแบบปฏิเสธนิยม ลัทธินี้ยอมถอยหลังเมื่อเผชิญกับปัญหา

ลัทธิชินนิกส์

- เกิดขึ้นเพราะถูกแรงกดดันและจำกัดสิทธิหลายอย่างของพวกทาส
- เป็นกลุ่มแรกของประชาชนชั้นกรรมาชีพ
- ผู้ก่อตั้ง คือ แอนทิสตินีส 444-365 ก่อนคริสตกาล
- หลักการสำคัญของแนวคิดมุ่งเน้นต่อต้านนครรัฐ และสถาบันต่างๆ
- เชื่อว่า ความเป็นอยู่อย่างง่ายๆ เท่านั้นที่เป็นกุญแจทองที่แท้จริงสามารถนำคนไปสู่ชีวิตที่ดี
- คนเราทุกคนมีความเท่าเทียมกัน
- คนที่มีคุณสมบัติสมบูรณ์ตัวเองจำเป็นในการที่จะบรรลุถึงชีวิตที่ดี

- ความสัมพันธ์ทางสถาบันทางสังคมควรถูกกำจัดออกเสีย
- รัฐที่แท้จริงมีอยู่รัฐเดียว คือ รัฐแห่งพิภพ
- ต้องการให้คนกลับไปอยู่ในยุคดึกดำบรรพ์

การปกครองโรมัน

- แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งเป็นแทนการปกครองในรูปแบบบริสุทธิ์ (pure form)
- 1. กงสุล (Consul) มี 2 คนตัวแทนของการปกครองแบบคนเดี่ยว
- 2. วุฒิสภา (Senate) เป็นตัวแทนของกลุ่มคนชนชั้นสูงในโรมัน
- 3. สภาล่าง (Plebeian Council) เป็นตัวแทนของคนจำนวนมาก ประชาชน
- องค์การการเมืองทั้งสามจะตรวจสอบและถ่วงดุล ซึ่งกันและกัน

กฎหมายโรมัน

- กฎหมายในระยะแรกวางรากฐานบนจารีตประเพณี
- ในระยะต่อมาบทบัญญัติต่างๆ ได้เกิดขึ้นจากบรรดาผู้พิพากษา และจักรพรรดิจัสติเนียน ได้ทรงสร้างกฎหมายจัสติเนียน แบบออก 3 ชนิด
  - กฎหมายภายใน มีผลบังคับกับชาวโรมันเท่านั้น
  - กฎหมายทั่วไป ใช้บังคับกับชาวต่างชาติ
  - กฎหมายธรรมชาติ เป็นกฎหมายสากลและเป็นรากฐานของกฎหมายอื่นๆ

กฎหมายโรมัน

- หลักการสำคัญ
- กฎหมายลายลักษณ์อักษรต้องสอดคล้องกับปทัสถาน ซึ่งกำหนดไว้โดยธรรมชาติ
- กฎหมายจะต้องมุ่งรักษาความยุติธรรมและสิทธิของมนุษย์
- อำนาจของผู้ปกครองมาจากประชาชน
- รัฐบาลที่เคารพกฎหมายจัดได้ว่าเป็นรัฐบาลที่เคารพเสรีภาพและเกียรติภูมิ

โพลีเบียส

- เป็นบุตรของรัฐบุรุษคนสำคัญแห่งเมืองอาร์คาเดีย
- โพลีเบียสพยายามค้นหาสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้โรมรุ่งเรืองเป็นมหาอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ คำตอบที่ได้ คือ ความมีรัฐธรรมนูญเป็นเลิศ
- เห็นว่ารูปแบบการปกครองแต่ละแบบได้สร้างสิ่งชั่วร้ายขึ้นมาทำลายตัวของมันเอง โดยธรรมชาติ
- จึงสรุปรูปแบบการปกครองมีการหมุนเวียนเป็นวัฏจักร
- สิ่งที่จะประกันเสถียรภาพ คือ การรวมเอาองค์ประกอบที่ดีของการปกครองแต่ละแบบมาใช้

วัฏจักรการปกครอง โพลีบิอุส (polybius anacyclosis)

Polybius' Cycles of Governments - 159 B.C.

ลัทธิสโตยอิกส์

ประวัติทั่วไป

- ซีโน ได้ก่อตั้งสำนักขึ้นเมื่อ 370 ก่อนคริสกาลและเจริญสืบเนื่องถึง ศตวรรษที่ 2 หลังคริสกาล
- นักคิดที่ได้รับการยอมรับ ได้แก่ ซีซีโร , ซีนีคา , มาร์คัส , เออเรติอุส
- หลักการความคิดทั่วไปของสำนักสโตยอิกส์
  - ลัทธิสโตยอิกส์เชื่อถือในธรรมชาติ กฎหมายธรรมชาติเป็น กฎสากล
  - จุดมุ่งหมายของชีวิตคนตามทฤษฎีของกลุ่มสโตยอิกส์ คือ การดำเนินชีวิตสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ธรรมชาติ

- คุณธรรมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถหาได้จากเหตุผล เมื่อมีเหตุผลจะสามารถเข้าใจกฎหมายธรรมชาติ
- เชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์
- สนับสนุนให้คนมีส่วนร่วมในการปกครองและการบริหารสาธารณะตามความสามารถของตน

ซีซีโร

- ประวัติ
- เกิด 106-43 ก่อนคริสตกาล เป็นนักนิติศาสตร์และรัฐบุรุษที่มีชื่อเสียงแห่งกรุงโรม
- หลักการของซีซีโร เน้นกฎหมายธรรมชาติ อาณาจักรพิภพ และความเสมอภาคของบุคคล
- มีความเลื่อมใสและยกย่องความเลอเลิศของรูปแบบการปกครอง แบบผสมของอาณาจักรโรมัน
- ความสำคัญของความคิดทางการเมือง ได้แก่ ความคิดเกี่ยวกับกฎหมายธรรมชาติ เชื่อว่าเกิดขึ้นโดยพระเจ้า และเห็นว่ากฎหมายนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์และทุกที่

- ชีชีโรเชื่อว่า ความยุติธรรมกำเนิดจากและค้นพบได้ในกฎหมาย
ธรรมชาติ
- เชื่อว่าคนเราทุกคนเท่ากัน แต่เป็นความทัดเทียมกันในความสามารถที่จะ
เป็นเจ้าของสิ่งจเหตุผล กล่าวคือ ความเท่ากันทางด้านจิตใจและศีลธรรม
- ศรัทธาว่า รูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด คือ รูปแบบการปกครองแบบ
ผสมของระบบราชาธิปไตย อภิชนาธิปไตย และประชาธิปไตย

ซินีคา

- เกิด 3 ก่อนคริสตกาล — ค.ศ.65 เป็นเมธีสตอยอิกส์ที่มีชื่อเสียงมากในสมัยอาณาจักรโรมันระยะแรก
- ซินีคา เชื่อถือในความเสมอภาคของมนุษย์ ธรรมชาติได้สร้างมนุษย์ให้ทัดเทียมกันในด้านความสามารถที่จะเข้าถึงคุณธรรม
- ความแตกต่างกันของฐานะของคนเกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คนสร้างขึ้น
- ชีวิตที่ผาสุกเกิดขึ้นเมื่อมีความสมบูรณ์ในการเลี้ยงตัวเอง และความเรียบง่ายสงบที่มั่นคง และมันจะอยู่กับสิ่งเดียวกันนั่นคือ เหตุผลหรือความเป็นจริง

- ซินิกาไม่ได้กล่าวถึงรูปแบบการปกครองใดที่ดีหรือเหมาะสม
- มีความเชื่อถือในสังคมโลกถือว่า คนทุกคนเป็นสมาชิกของรัฐเดียวกัน คือ รัฐพิภพ เห็นว่า คนมีพันธะทางจิตใจ แต่เป็นพันธะที่มีต่อสังคมแห่งมนุษยชาติซึ่งยิ่งใหญ่กว่า

มาร์คัส เออเรลิอุส

- เกิดประมาณ ค.ศ.212-180 เป็นจักรพรรดิแห่งอาณาจักร โรมัน ในระหว่างปี ค.ศ.161-180
- วรรณกรรมชิ้นสำคัญคือ **Meditation**
- เขายอมรับหลักปรัชญาของสตอยอิกส์ในเรื่องอาณาจักรพิภพ กฎหมายธรรมชาติ และความเสมอภาคระหว่างมนุษย์
- มีความเชื่อว่าคนสามารถที่จะขจัดทุกข์และความยุ่งยากทั้งหลาย ถ้าหากเขาผลักไสตัวเองให้ใช้ชีวิตตามลิขิตของจิตของเขาเอง จุดหมายปลายทางของชีวิตที่ดีคือความเรียบง่ายสงบ

- คนเราสามารถที่จะมีชีวิตที่มีความสุข หากว่าเขาสามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูก คิดและประพฤติในสิ่งที่ชอบ
- เชื่อว่า มีจักรวาลอยู่เพียงหนึ่งเดียว